Amíg egyetemi város lett Csíkszereda

Aranyos Lajos: Ki kellett taposni az utat

A mai napon tanulmányaikat kezdő hallgatók számára már természetes, hogy Csíkszeredát egyetemi városként tartják nyilván, ahol két lehetőség is adott, hogy magas színvonalon, magyar anyanyelvünkön tanuljanak. A két intézmény nem egymás versenytársaiként, hanem egymást kiegészítve szolgálja a kisebbségben élő magyarságot. Abban, hogy idáig eljutottunk, meghatározó szerep jutott egyetemünknek. Immár 25 éve annak, hogy a SZIE egyik jogelődje a GATE megjelent a városban és elkezdődött egy sikertörténet, amelynek eredményeként mára büszkén vallhatják/vallhatjuk – én is, mint tiszteletbeli székely –, hogy Csíkszereda egyetemi város, illetve azt is, hogy a SZIE a mai kor igényeihez igazodva 25 év elteltével is aktívan jelen van a városban. Külön öröm számomra, hogy ettől a tanévtől a saját egyetemi karom, az MKK is indít mesterképzést.

Forrongó évek

A visszaemlékezést onnét kezdem, hogy a 90-es évek elején gyökeres változások mentek végbe Közép- és Kelet-Európában. Az addig örök életűnek hirdetett diktatúrák sorra omlottak össze és nagy reményekkel elindultak a többpártrendszerű demokráciák. A korábbi proletár internacionalista ideológia lózungjai után a népek – főként az ifjú generációk – újra ismerkedtek gyökereikkel, valós történelmükkel. Mi Magyarországon is újra az eredetivel egyezően ismertük meg az 1848/49-es forradalom és szabadságharc 12. pontját, azaz Unió Erdéllyel.

Ezekben a forrongó években fogalmazódott meg a külhoni magyar kisebbségek szervezeteiben, vezetőiben az az alapvető emberi jogi oldalról is támadhatatlan igény, hogy lehessen anyanyelven is tanulni az alapiskolától egészen a felsőoktatásig. Ismerjük a romániai magyar tannyelvű felsőoktatás körül korábban vagy akár a közelmúltban történteket, mind a kolozsvári, mind a marosvásárhelyi egyetemek vonatkozásában. Természetes módon fogalmazódott meg az igény, hogy az anyaország legyen segítségére a Kárpát-medencei magyarságnak, közte a legnépesebb erdélyi magyaroknak. Kész recept, megoldás nem létezett, meg kellett találni, ki kellett taposni az utat, túljutni a nehézségeken, kezelni az elképzelhető és a nem várt kockázatokat. A magyar állam és intézményei maguk is szembesültek mindezzel és keresték a megoldásokat.

A SZIE egyik jogelődje a Gödöllői Agrártudományi Egyetem esetében a történet 1990. március 13-án kezdődött, amikor is több mint egy tucat székely atyafi érkezett Gödöllőre *dr. Petrasovits Imre* rektor úrhoz, közöttük Csíkszereda polgármestere, *László Pál*. A kétnapos megbeszélésen ő kérte egyetemünk segítségét a fiatalok továbbtanulásának támogatására, a szakmai nyelv és a legújabb kutatási eredmények megismertetésében, a csíkszeredai értelmiség felrázásában. Hasonló kérést fogalmaztak meg mind Kárpátalján, mind a Délvidéken, vagy a Felvidéken, illetve a Mura vidéken.

De most maradjunk Erdély, konkrétabban Csíkszereda eseténél! A magyar Művelődési és Közoktatási Minisztérium és az RMDSZ kötött egy megállapodást, amely szerint az 1991/92. tanévtől az RMDSZ 30-40 diákot javasol felvételre magyarországi intézményekbe, akik közül maximum 20 fő nyerhet felvételt. A megállapodásnak az is része volt, hogy igény esetén a magyarországi fél távoktatásos vagy levelező képzést indít. Utóbbinak később különös jelentősége lett.

A romániai fiatalok számára az első felvételi eljárás előszűrője éppen a Márton Áron Főgimnáziumban történt, az írásbeli felvételi lapokat a gimnázium tanárai javították ki – majd az arra érdemeseknek Gödöllőn volt a végső felvételi vizsga. Összesen 54 határon túli köztük 37 erdélyi fiatal nyert felvételt magyarországi egyetemekre, így a GATE-ra is. Tehát túlteljesült a megállapodásba foglalt 20 fő.

Emellett a határainkon túl, így a Székelyföldön is jelentős számú szakmai továbbképző tanfolyam is lezajlott, amelyeknek végén magyar nyelven íródott hivatalos okiratot vettek át a minden feltételt teljesítők. Sokuknak csordult könny a szemébe a számukra kitöltött magyar nyelvű okirat átvételekor.

Több oldalról jött a segítség

Még ebben az időben, egy személyes találkozó alkalmával *Tőkés László* püspök úr nemtetszését fejezte ki amiatt, hogy a fiatalok Magyarországra kerülve ott fognak letelepedni és ez egyfajta agyelszívásnak tekinthető. Emellett az is nyilvánvaló lett, hogy a központi költségvetés által biztosított forrás nem elegendő terveink megvalósításához. A magyar oktatási kormányzat is keresse a megoldást, hiszen nem lehetett célja az agyelszívás és a forrásai is végesek voltak.

Az említett agyelszívást megelőzendő és egyben költséghatékony egyik lehetséges megoldást a GATE alakította ki. Három alapító, név szerint a Magyarok Világszövetsége, a Budapest Bank Zrt. és a GATE 1991. május 10-i bejegyzéssel megalapította a Pro Agricultura Hungariae Alapítványt, amelynek elnöke *dr. Habsburg Ottó*, ügyvezető elnöke *dr. Kocsis Károly*, a GATE időközben megválasztott új rektora, képviselője *dr. Vinczeffy Zsolt*, az agrár-felsőoktatás koordinációs titkára lett. Az egyetem az alapítványt bízta meg az ügyek intézésével, amely alapítványi működésből adódóan gyorsabb, rugalmasabb megoldásokat kínált és nem lehetett a magyar államon vagy annak intézményén elverni a port, hogy más állam területén felsőoktatást végez – azaz beavatkozik a belügyekbe. Akkor még egyik ország sem volt tagja az EU-nak, a „magyar kártya" kijátszása a szomszéd országokban a politikai élet megszokott része volt. Tartozunk ugyanakkor az igazságnak azzal, hogy elmondom, soha egyetlen magyarországi intézmény diplomájának elfogadása sem ütközött akadályba, ellenben segítette az azt megszerzőket magasabb beosztás vagy egy jobb állás elérésében. Sohasem volt szempont a nemzetiség, így kis számban ugyan, de voltak román nemzetiségű és magyarul kiválóan beszélő hallgatóink is. A diplomák honosításának folyamatát az RMDSZ, amely több alkalommal volt kormányzati tényező, igen hatékonyan támogatta.

A '90-es évek elején sorra megalakultak a határon túli társalapítványok is, amelyek közül Csíkszereda esetében a Pro Agricultura Hargitae Alapítvány a lényeges. Ezt az alapítványt *dr. György Antal* elnök irányította haláláig. Nevét időközben megtoldották az Universitas szóval ezzel is jelezve a fő célt, a magyar tannyelvű állandó egyetem létrehozását Romániában.

A két testvéralapítványt ténylegesen irányító két emberről Dr. Vinczeffy Zsoltról és Dr. György Antalról csak a legnagyobb tisztelettel tudok emlékezni.

Dr. Vinczeffy Zsolt az az ember, aki Magyarországon a legtöbbet tette a külhoni agrár-felsőoktatás elindításáért. Apai ágon székely, a XX. század tipikus családtörténetével. A szétszakított család két országban élt bár senki sem hagyta el a hazáját. Kiterjedt rokonsággal bírt Erdélyben. Nagyon érzékenyen viszonyult a kisebbségi kérdéshez és akadályt nem ismerve egyre nagyobb terveket szőtt. Erőfeszítése elismeréseként ké-

sőbb megkapta Csíkszeredától a Pro Urbe díjat. A csíkszeredai oktatást saját gyermekeként kezelte. Mára már az egyetemről nyugdíjba vonulva éli életét a Tisza mentén – de aktivitása ma sem csökkent.

Dr. György Antal, valamennyiünk Tóni bácsija egyidős volt édesapámmal, igazi székely ember volt. Nagy műveltségű, kiválóan képzett agrár szakember, elkötelezett a népe, nemzete és a szűkebb pátriája iránt, akit hatalmas megbecsülés övezett a városban, sőt azon túl is. Óriási energiával vitte a csíkszeredai felsőoktatás ügyét. Utólag már mi is megláttuk amit ő már a kezdetekkor kitűzött maga elé: legyen Csíkszereda egyetemi város. E célja érdekében mindent megtett, ahogyan *dr. Molnár József* korábbi rektorunk fogalmazta meg a legfrappánsabban: „Ha kellett sérült, ha kellett horzsolt."

De térjünk vissza a történtekre! 1993 tavaszára a gödöllői alapítványokra épített modell alapján összeállt az a hálózat, amely 3 egyetemet és 3 főiskolát vont be a munkába és immáron levelező tagozaton, a szülőföldön folyt a képzés. Ahogyan Zsolt szokta mondani, beindult a gőzhenger. A legtöbb hallgatót 1993-98-ig vettük fel.

Az egyetemek közül a GATE az alábbi szakokon folytatott képzéseket Csíkszeredában: gazdasági agrármérnök, külgazdasági szakmérnök, menedzser marketing szakmérnök, mérnök-tanár, mezőgazdasági gépészmérnök, mezőgazdasági gépész üzemmérnök.

Az oktatás a következők szerint történt: a felvett hallgatók félévente 2-2 hetes intenzív felkészítésen vettek részt az anyaintézményben. A velük érkezett helyi tanárokat a tantárgyfelelősök készítették fel, ami alapján az otthoni konzultációk jelentős részét megtarthatták. Minden magyarországi tanár félévente legalább 2 alkalommal utazott ki személyesen oktatni és konzultációra, felkészítésre. A hallgatók péntek reggeltől szombat estig, esetenként vasárnap délig részesültek a szervezett felkészítésben. A tananyag, a tankönyvek azonosak voltak a magyarországiakkal, de ha a helyi adottságok azt kívánták, akkor kiegészítő anyagokat, jegyzeteket íratott az alapítvány. Volt olyan kiegészítő jegyzet, amelyet azután az otthoni oktatási rendszerben is használtak. A magyarországi szervezési feladatokat a Pro Agricultura Hungariae Alapítvány, a csíkszeredaiakat a Pro Agricultura Hargitae Alapítvány végezte pénzügyi szempontból is kettéválasztva.

Valamennyi résztvevőtől áldozatot követelt meg, a magyarországiak csütörtökön kora reggel indultak, a kb. 750 km-es távolságra mikrobusszal, amely út nehezítve volt egy nem átlagos határátlépéssel (amelyet a sofőrünk rutinja és esetenként a csubuk – apró ajándék – jelentősen gyorsított) valamint az utak rendkívül elhanyagolt állapotával. Néhol csak 5-10 km-es sebességgel lehetett haladni, mert több volt a kátyú, mint az aszfalt. És télen is át kellett menni Udvarhely és Szereda között a Hargitán. így aztán estére értek Csíkszeredába, majd kétnapi munka után vasárnap kora reggel indulva visszafelé ugyanaz következett. A magyarországi alapítványunk egyik sofőrje összesen több mint 300-szor tette meg az utat oda-vissza. Soha egyetlen egy ember sem panaszkodott, illetve ha manapság találkozunk, kiderül, hogy mindenki egy jó emléket őrzött meg.

A feladatokat számba venni és egy cselekvési tervet készíteni 1993 október elején a Hargita tetőn az Ózon szállóban tartottunk egy értekezletet, amelyen valamennyi magyarországi intézmény vezetője/vezetői mellett mind a magyar, mind a román állam képviselői, az RMDSZ, illetve a szakmai szervezetek magas szinten képviseltették magukat. Számomra különösen meghatározó volt az értekezletet megelőző ökumenikus istentisztelet, amelyet *Jakubinyi György* püspökként celebrált. Bár református létemre ismertem a „Boldogasszony anyánk"-at, de soha addig nem hallottam úgy, mint akkor.

Az imént vázolt „nagyüzem" egészen 2000-ig tartott.

Már a kezdetekkor úgy terveztük, hogy ha létrejön Erdélyben a magyar nyelvű felsőoktatás, annak mi nem teremthetünk konkurenciát. Az 1990-ben véltnél sokkal-sokkal előbb, 2001 őszén elindult a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem. A csíkszeredai kar létrejöttében az egy évtizednyi jelenlétünknek, a Pro Agricultura Hungariae Alapítvány által támogatott összesen 17 tudományos fokozat szerzésnek is része lehetett, de biztosan része volt a Pro Agricultura Hargitae Universitas Alapítványnak és elnökének, dr. György Antalnak. 2004. január 8-án bekövetkezett halálát követően a város, a Székelyföld és a Sapientia Egyetem mellett a SZIE is legmagasabb rangú küldöttséggel búcsúzott tőle a Csíkszeredai Kar épületében felállított ravatalánál.

Dr. Lányi Szabolcs dékán a következőkkel búcsúzott: "Tartozunk az igazságnak és Tóni bácsinak azzal, hogy elismerjük hite erejének a fontosságát, amelynek eredménye, hogy Csíkszeredában magyar nyelvű egyetemi oktatás folyik. Az ő hite és sikerei készítették elő a talajt, amelyben meggyökerezett a csíkszeredai Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem, az Universitas Siculorum megtestesítője"

Részben a Sapientia Egyetem létrejötte, részben az anyagi források jelentős szűkülése miatt a Pro Agricultura Hungariae Alapítvány által szervezett és finanszírozott képzésekre már nem vettünk fel új évfolyamokat, a rendszerünkben bent lévő hallgatók diploma átvétele után 2005 őszétől a Pro Agricultura Hungariae Alapítvány befejezte működését, viszont a SZIE GTK saját forrásból folytatta a képzéseit mind a mai napig és most csatlakozik hozzá a MKK is.

Dr. György Antalon és Dr. Vinczeffy Zsolton kívül – akik hajtómotorjai voltak a működésünknek – még számosan szereztek múlhatatlan érdemeket.

Nem volt olyan rektora az egyetemünknek, aki ne tekintette volna szívügyének a csíkszeredai/határon túli oktatást. Megérdemlik, hogy név szerint emlékezzünk rájuk: dr. Petrasovits Imre, *dr. Kocsis Károly, dr. Székely Csaba, dr. Szendrő Péter*, a körünkben helyet foglaló dr. Molnár József korábbi rektor urak és jelenlegi rektorunk, *dr. Tőzsér János*. Többen közülük már dékánként is szolgálták az ügyet.

Külön ki kell emelnem *dr. Villányi Lászlót*, a GTK korábbi dékánját, aki a nehéz anyagi helyzet ellenére is fenntartotta kari költségvetésből a csíkszeredai képzést így neki is és *dr. Káposzta József* jelenlegi dékánnak van múlhatatlan érdeme abban, hogy 25 év elteltével is folyamatosan van jelen a SZIE és képez a piaci igényeknek megfelelő szakembereket. De hosszan sorolhatnám a neveket, akik munkájukkal elnyerték a székelyek megbecsülését. Csak egyetlen példát engedjenek meg: *Flórisné dr. Sipos Ida* tagozatvezető sajnálatosan fiatalon elhunyt. A gödöllői temetőben az autóbusszal érkezett székelyek a székely himnusz eléneklésével vettek tőle végső búcsút.

Ugyancsak külön kell kiemelni a gödöllői csapatból *dr. Lábadiné Kedves Klárát*, az alapítványunk titkárát, akit családjával a délszláv háború idején fegyverrel kergettek ki saját házából a Drávaszögben és szerencsénkre Gödöllőn találtak menedékre. Pontosan tudta, hogy mit jelent a kisebbségi sors, óriási empátiával, erején felül segítette a munkánkat.

"Mint a fuszulyka karó"

Személyes sorsom különleges ajándéka, hogy olyan remek emberekkel találkozhattam és dolgozhattam már a kilencvenes évek legelejétől, mint *dr. Pataki Imre*, *Lászlófy Pál*, az RMPSZ akkori elnöke, *Beder Tibor* főtanfelügyelő, *Dézsi Zoltán* korábban Gyergyószentmiklós polgármestere, majd Hargita megyei alprefektus, *Bucur Nicu*, aki a mi rendszerünk segítségével doktori fokozatot is szerzett, *dr. Csávossy György*, a Román Tudományos Akadémia köztestületének tagja, egy időben a Romániai Magyar Gazdák Egyesületének elnöke, vagy *Dénes Domonkos*, a Hargita megyei Erdészeti Vállalat vezetője. Ugyancsak ajándéknak tekintem, hogy baráti viszonyba kerültem a napi aprómunkát nagy elszánással végző *János Zsuzsával*, *Simon Imrével*. Hosszan sorolhatnám a neveket, konzultációknak helyet adó iskolák igazgatóit, tanárait, egyéb közreműködőket. Összesen 203 külhoni konzulens tanár vett részt az oktatásban a 477 magyarországi kolléga mellett, legnagyobb részt itt, Csíkszeredában.

Nagyon megmaradt bennem Simon Imre egyik mondata: „Olyanok vagyunk, mint a fuszulyka karó, amelyre támaszkodva növekedhet a fiatal növény." Nagyon találó mondat és minden résztvevőről elmondható. Igen nagy benyomást tettek rám az erdélyi magyar egyházak vezetői és papjai, akik a legmélyebb diktatúrában is a híveikkel maradtak, tartották bennük a lelket és a változást követően lelkesen támogatták munkánkat. Nélkülük ma nem ott tartanánk, ahol járunk. *(Elhangzott a jubileumi tanévnyitón)*

